Vážení čitatelia,

začal sa nám nový akademický rok, a tak pedagógovia aj študenti si želáme, aby bol úspešný, aby sme zvládli plánované úlohy, ktoré sme si predsavzali.

Napriek 16-ročným skúsenostiam vo funkcii dekana Strojníckej fakulty Slovenskej technickej univerzity sa na budúcnosť slovenskej vedy a vysokých škôl pozerám s určitými obavami. V hlave mi víri veľa myšlienok a nezodpovedaných otázok, ako napríklad: zvýši sa kvalita našich vysokých škôl?, zlepší sa ich financovanie?, podarí sa zastaviť narastajúce percento maturantov odchádzajúcich študovať do zahraničia?, zlepší sa spolupráca medzi akademickými inštitúciami a priemyslom?, schváli sa konečne zmysluplná dlhodobá stratégia rozvoja vysokých škôl, ktorá by sa realizovala odhliadnuc od toho, ktorá politická strana bude práve pri moci?

V pripravovanej Národnej stratégii VVaI sa v úvode konštatuje, že Slovensko v hodnotení Európskej únie získalo tri negatívne primáty: najhorší v inovačnom rebríčku, najhorší v investíciách do výskumu a najhorší v odleve mozgov. Naozaj smutné konštatovanie pre ľudí, ktorí vede a vzdelávaniu venujú celé svoje srdce, oduševnenie a život.

Chcem vám v tomto krátkom príhovore objasniť problémy ktoré ma trápia:
Kvalita našich vysokých škôl: Či si to chceme priznať, alebo nie, kvalita vysokých škôl úzko súvisí s financiami, ktoré investujeme do vzdelávania. Na kvalitné vedecké výstupy potrebujeme špičkové prístroje, moderne vybavené laboratóriá a kvalitných a dobre zaplatených výskumných pracovníkov a pedagógov. Kvalitný výskum sa nedá robiť na 50- a viacročných prístrojoch. Keď chceme byť konkurencieschopní so zahraničnými univerzitami alebo zaujímaví pre moderný priemysel, musíme mať primerané vybavenie. Je zarážajúce, že tri univerzity z Bratislavy, najlepšie hodnotené v medzinárodných ratingoch, nemohli čerpať zo Štrukturálnych fondov finančné prostriedky na rozvoj infraštruktúry.

Financovanie: Otázka financovania školstva, prípadne vysokých škôl rezonuje pravidelne pred voľbami. Politici nám pred voľbami sľubujú, no po voľbách sa všetko zmení, samozrejme, k horšiemu. V národnej stratégii VVaI sa uvádza, že medziročný nárast do vedy a výskumu v rokoch 2023 až 2030 je každoročne naplánovaný o 14 percent v celkovej sume viac ako jedna miliarda eur. Len sme pritom trochu pozabudli, že za posledných 6 rokov boli zamietnuté 3 veľké výzvy do vedy a výskumu v celkovej hodnote približne jednej miliardy. Výzvy sa jednoducho zrušili a financie sa presunuli do iných odvetví národného hospodárstva. Nemali by sme najskôr vrátiť financie, ktoré sme v minulosti z vedy a výskumu zobrali? Nekvalitne pripravené výzvy, posúvajúce sa termíny, meniace sa podmienky výzvy už po jej vyhlásení, či dokonca zrušenie výzvy po výbere víťazov – to je obrovský hazard štátu s výskumnou kapacitou vysokých škôl, akadémie či priemyslu. »

» *Podarí sa zastaviť narastajúce percento maturantov odchádzajúcich študovať do zahraničia?*

Hromadný odchod maturantov študovať do zahraničia: Nerád, ale musím konštatovať, že ponuka 41 slovenských vysokých škôl je vyššia, ako je celkový počet maturantov. Každoročne sa tiež zvyšuje percento študentov, ktorí odchádzajú študovať do zahraničia, najmä do Českej republiky. Len za posledných 5 rokov sa toto percento zvýšilo zo 17 na takmer 22%. Ako hosťujúci profesor na FSI VUT Brno a predseda štátnicovej komisie vidím, že nie kvalita vzdelávania je hlavnou príčinou ich odchodu, ale materiálové vybavenie školy a kvalita poskytovaného ubytovania. Možno by to nebolo až také zlé, keby sa títo študenti po absolvovaní štúdia vrátili na Slovensko. Žiaľ, realita je iná. Keď sa týchto slovenských študentov na štátniciach pýtam, či sa plánujú vrátiť na Slovensko, viac ako polovica mi odvetila, že už tam majú prácu. „Možno, azda niekedy v budúcnosti."

Pokles záujmu o štúdium na technických vysokých školách: Slovensko je technokratický štát a sme teda plne orientovaní na priemysel. Záujem mladých ľudí o štúdium na technických vysokých školách za posledných 10 rokov však kontinuálne klesá. Záujem priemyslu o našich absolventov je dva-trikrát vyšší, ako im môžeme ponúknuť. Nemáme totiž dostatok kvalitných študentov pri nástupe na štúdium. My vlastne už nerobíme výber, ale nábor maturantov. A nech robíme čokoľvek, máme problém s klesajúcim počtom zapísaných študentov.

Zmenili sa aj nároky na štúdium. Kvalita študentov a ich vedomosti sú podstatne nižšie, ako to bolo pred 30 rokmi. Naviac tí najlepší odchádzajú do zahraničia. Často počujem ponosy študentov, že Strojnícka fakulta STU v Bratislave je ťažká a viac ako 45 percent študentov už po prvom semestri opúšťa našu fakultu a volí si ľahšiu cestu získania titulu. „Ale postavte za velín hydroelektrárne alebo atómovej elektrárne absolventa, ktorý nemá dostatočné teoretické vedomosti."

V súčasnosti štát investuje do vedy asi 0,5 percenta HDP. Do roku 2030 je predpoklad investovať 2 % HDP, pričom sa predpokladá, že z toho 1,2 % HDP budú finančné prostriedky zo súkromných zdrojov. Vďaka tomuto navýšeniu by sa Slovensko malo v európskom priestore zlepšiť o 10 priečok.

Keď chceme mať dobrých absolventov technických vysokých škôl, musia sa aj manažéri priemyselných podnikov vážne zamyslieť, ako pomôcť k zvýšeniu kvality najmä aplikovaného výskumu s možnosťou jeho rýchleho využitia vo výrobe. Dôležitá je aj technická a finančná podpora škôl. Pod skutočnou technickou podporou si nepredstavujeme darovať škole 15-ročný vyradený stroj alebo robot, ale skutočnú podporu pri nákupe najmodernejších strojov a zariadení.

Dnes už nestačí, aby si podniky našich absolventov len pýtali, či dokonca si ich vzájomne preplácali. Priemerný nástupný plat našich absolventov po druhom stupni štúdia je dnes už viac ako 1 500 eur. Dnes je nutné, aby nás podniky podporovali aj v úsilí nadchnúť mladých ľudí pre techniku, podporovali nás pri komunikácii so žiakmi už na základných a stredných školách.

Nutnou podmienkou pre rozvoj našej spoločnosti je zdravý, inovatívny a prosperujúci priemysel. Slovensko má šikovných mladých ľudí. Urobme všetko pre to, aby sme sa nehanbili za vybavenie našich laboratórií, aby nám študenti neodchádzali do zahraničia, aby aby sa zvýšila prestíž našej vedy vo svete, aby technické vzdelanie dostalo patričné spoločenské uznanie.

Vzdelanie je predsa najväčším bohatstvom každého človeka, spoločnosti a národa. A v tomto smere nikdy nie sme dosť bohatí. A urobme to čím skôr, lebo keď budeme len plánovať a neurobíme na podporu vedy, techniky a inovácie okamžité kroky, o pár rokov už môže byť naozaj neskoro.

Dr. h. c. prof. Ing. Ľubomír Šooš, PhD.,
dekan Strojníckej fakulty,
STU Bratislava